

УКРАЇНСЬКІ ПРИСЛІВ'Я І ПРИКАЗКИ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НУШ

Райська Л.Г.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри мов та методики їх викладання

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

м. Чернігів, Україна

Іванюк В.А.

студент Національного університету

«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

м. Чернігів, Україна

Формування мовнокомунікативної компетентності учнів Нової української школи – одне з основних завдань сучасного вчителя початкових класів. Лексичний словник першокласників обмежений переважно розмовно-побутовими словами. Невміння зв'язно висловлювати думки, неправильна вимова слів, помилки в усній та писемній мові створюють дискомфорт у процесі спілкування з дорослими та однолітками, не дають учневі можливості повною мірою розкрити свої здібності й задатки, проявити себе як особистість. У зв'язку з цим на сучасному етапі першочергове завдання вчителя початкових класів – забезпечити формування мовленнєво-мовної компетенції молодших школярів як першооснови комунікативної компетентності. Цьому сприяють НУШ, нові інформаційні технології, креативність учителів [3].

Комунікативна компетентність – здатність особистості вступати в комунікацію з метою порозуміння (за Л. Гузеєвим), що дає змогу розв'язувати проблеми, які виникають у різних життєвих ситуаціях; це конгломерат знань, мовних та позамовних умінь і навичок спілкування, набутих індивідом під час природної соціалізації, навчання та виховання (за Ю. Смеляновим). Комунікативна компетентність передбачає оволодіння мовами та способами взаємодії з людьми, навички роботи в групі. Учневі слід уміти відрекомендувати себе, написати листа, заяву, заповнити анкету, поставити запитання, вести дискусію тощо. Важливу роль у формуванні лінгвокомпетентності відіграє також українознавство [1].

Українознавство – це наука про формування і розвиток українського етносу й нації, мови, менталітету, культури [2]. Його засобами є прислів'я, приказки, скоромовки, загадки, календарно-обрядові пісні, фразеологізми тощо.

Прислів'я – поширений у мові влучний народний образний вислів, здебільшого ритмічний за будовою, який у стислій формі типізує, узагальнює різні явища життя (Слово – не горобець: вилетить – не спіймаєш).

Приказка – влучний, часто римований вислів, здебільшого фольклорного походження, близький до прислів'я, але без властивого прислів'ю повчального змісту (Слово – не горобець) [5].

Вивчаючи або читаючи прислів'я, приказки, дитина поповнює свій словниковий запас словами, значення яких їй було не відоме. Наприклад, у прислів'ї «Нема гіршої покути, як у ріднім краю носити пута.» не всі учні можуть розуміти значення слова «покута». Тому слід з'ясувати, що покута – це визнання своєї провини, каяття. Таким чином, учні збагачуватимуть свій словниковий запас, що сприятиме формуванню комунікативної компетентності.

Українські прислів'я і приказки можна використовувати у початковому курсі мовно-літературної освіти відповідно до виділених змістових ліній: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».

Змістова лінія «Взаємодіємо усно» спрямована на формування в молодших школярів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та

використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей. Дуже важливо збагачувати усне мовлення дітей українськими прислів'ями і приказками, що сприятиме формуванню національного світогляду.

Змістова лінія «Читаємо» передбачає формування в учнів повноцінної навички читання, умінь самостійно вибирати й опрацьовувати літературні тексти різних видів, дитячі книжки, висловлювати своє ставлення до прочитаного, сприймати художній текст як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого, соціального досвіду, користуватися раціональними прийомами пошуку потрібної інформації в різних джерелах, працювати з інформацією в різних форматах, застосовувати її в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях, практичному досвіді.

Читання прислів'їв (*Книжка мовчки все розкаже; Хочеш їсти калачі, не сиди на печі; Орел не ловить мух; З добрим дружись, а лихого стережись; Воля дорожча за життя*) розвиває образне мислення, виробляє правильну літературну вимову, збагачує мовлення, має великий виховний потенціал.

Змістова лінія «Взаємодіємо письмово» спрямована на формування в молодших школярів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності.

Змістова лінія «Досліджуємо медіа» передбачає формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти.

Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища» спрямована на дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису, формування в молодших школярів умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя [4].

Не слід обмежуватися читанням й аналізом прислів'їв і приказок, варто навчити дітей вводити їх до свого мовлення, заохочувати вивчати напам'ять.

Отже, прислів'я і приказки можна назвати народним кодексом моральних та соціальних стосунків між людьми. У них сконденсовано великий досвід людських взаємовідносин, народну мудрість. Це золота скарбниця української культури, що є засобом формування мовнокомунікативної компетентності.

Література:

1. GoogleSites. Комунікативна компетентність. URL: <https://sites.google.com/site/komunikativna21234567890/> (дата звернення: 06.06.2021).

2. Академік. Український тлумачний словник. URL: https://ukrainian_explanatory.academic.ru/184249/%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE (дата звернення: 29.01.2021).

3. На урок. Формування комунікативної компетентності на уроках української мови у початковій школі. URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-komunikativno-kompetentnosti-na-urokah-ukra-nsko-movi-v-pochatkoviy-shkoli-69050.html> (дата звернення: 07.06.2021).

4. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. : Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 року № 1272. С. 6-7.

5. Українська мова. Енциклопедія / за ред. І.В.Муромцева. Київ : «Майстер-клас», 2011. 400 с.